

УДК 378.01

СПЕЦИФІКА ВИЩОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ БЕНІЛЮКСУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Туренко В.Е., Соболев Т.В., Ярмоліцька Н.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті детально та комплексно досліджено особливості підготовки магістрів та бакалаврів з філософії у Бельгії, Нідерландах та Люксембурзі. Виявлено, що в країнах Бенілюксу існують як класичні 3-річні програми бакалаврату, так і скорочені (інтенсивні), для тих, хто навчається на інших спеціальностях на даному освітньому рівні. Також висвітлено, що магістерська підготовка у державах Бенілюксу буває як класична філософська для широкого кола фахівців, так і дослідницька, спрямована на викладання та наукову діяльність майбутніх фахівців. Досліджено, що філософська освіта в даному регіоні спрямована перш за все на те, щоб випускник був у змозі використати інструменти, різного роду інноваційні навички необхідні для ефективного спілкування та управління інформацією. Доведено, що серед можливих аспектів модернізації вітчизняної філософської освіти має бути впровадження теоретичних і практичних магістерських програм, а також більша наповненість філософськими курсами навчання на бакалавраті.

Ключові слова: вища філософська освіта, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, модернізація філософської освіти, бакалаврат, магістратура.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми полягає в тому, що наразі в нашій країні виникла потреба модернізації вітчизняної філософської освіти і науки та її гармонізації з базовими принципами міжнародного освітньо-наукового простору. Це обумовлено тим, що в Україні відбувається імплементація Законів «Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність». Безперечно, що одним з головних векторів, на які спирається осучаснення нашої системи освіти і науки – це безперечно європейські системи освіти. Вища філософська освіта у навчальних закладах Європи має давні традиції. Через це стає доцільним звернення та порівняльний аналіз філософських систем освіти у світі, зокрема у країнах Бенілюксу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі присутні дослідження [1, 6, 7, 8], які присвячені аналізу систем вищої освіти в європейських країнах, зокрема держав, що входять до Бенілюксу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Слід зазначити, що хоча є певна кількість ґрунтовних наукових досліджень, присвячених аналізу вищої освіти у Бельгії, Люксембурзі та Нідерландах, однак можемо конста-

тувати, що наразі відсутні студії, які стосуються висвітленню в них саме філософської освіти.

Мета статті. Отже метою статті є компаративний аналіз вищої філософської освіти в країнах Бенілюксу на основі висвітлення специфіки та особливостей підготовки на філософських факультетах даних країн бакалаврів, і магістрів філософії.

Специфіка підготовки бакалаврів з філософії у Бенілюксі

Перш ніж аналізувати специфіку філософської освіти на рівні бакалаврату у Бельгії, варто наголосити, що вища освіта у даній країні поділяється на три види: «університетська; тривала неуніверситетська; «коротка» неуніверситетська освіта.

В свою чергу «Закон про вищу освіту» застосовує дещо інший поділ, а саме на університетський сектор і 8 неуніверситетських секторів. Молодь має виключно великі можливості для вибору профілю навчання та рівня закладу відповідно до своїх уподобань і можливостей.

«Повний» бельгійський університет у числі своїх факультетів зобов'язаний мати такі п'ять: медичний, прикладних наук, природничих наук, юридичний, філософії і гуманітарних наук. Всі наявні університети мають значно більше факультетів і надають вищу освіту високої якості з усіма циклами, включаючи докторантуру» [1; 23-24].

На відміну від вітчизняних та ряду європейських вузів, в країнах Бенілюксу, в т.ч. і Бельгії підготовка бакалаврів триває 3 роки. Так, зокрема в Антверпенському університеті навчальний план включає в себе як загальнообов'язкові (психологія, право, соціологія, політологія тощо), так і філософські (етика, логіка, історія філософії, естетика та ін.) дисципліни. Примітним є те, що курси як першої групи, так і другої студент може вільно обирати. Специфікою, на нашу думку, є те, що на третьому курсі досить вагому частку займають різного роду дослідницькі семінари (з етики, естетики, філософії психології, філософії релігії, метафізики). Бакалаврська робота передбачає відвідування спеціалізованого семінару та написання дослідницької праці обсягом 50 сторінок [Див.: 12]. Це є доволі відчутною відмінністю в контексті підготовки бакалаврів з українськими вищими навчальними закладами, адже у нас спеціалізовані семінари діють лише на рівні магістратури.

В свою чергу в Католицькому університеті Левена є два вектори підготовки бакалаврів з філософії:

1) класична 3-річна програма (180 ECTS). Основні курси надають студенту необхідні знання з історії філософії і ключовим філософських тем і концепціям. На семінарах учень навчається уважно читати і аналізувати тексти, а також давати добре структуровані презентації. Факультативи, які також включають в себе нефілософського курси, стимулюють інтерес учня і заохочують міждисциплінарність. Важливою частиною програми є «Бакалаврська робота з семінаром», курс, в якому учень навчається досліджувати і писати більш широку філософські уміння та навички. Складається з 6 блоків: базові філософські курси, історико-філософські курси, дослідницькі вміння, дослідницькі семінари, релігієзнавчий блок, дисципліни на вибір, блок який в свою чергу ділиться три групи: нефілософські курси (європейські та класичні мови, теологія та релігієзнавство, літературознавчі студії, соціологічні, політологічні та психологічні дисципліни); філософські курси (філософські традиції в різних країнах, філософія техніки, естетика) та дисципліни, що стосуються навчання через служіння (Service-learning).

2) скорочена 1-річна програма (64-65 ECTS), для тих, хто навчається на бакалавраті за іншим фахом. Вона побудована на тих же принципах, що і звичайна програма бакалаврату, але з особливим наголосом на основні курси, обмежена кількість академічних годин на семінари та на підготовку бакалаврської роботи [Див.: 4].

«В свою чергу в Нідерландах склалися два типи вищих навчальних закладів: інститути (hogescholen – вища школа); університети.

Hogeschool – це вищий навчальний заклад, програма якого зорієнтована на підготовку спеціалістів для промисловості і бізнесу. Під час навчання студенти виконують значну кількість як індивідуальних, так і групових практичних занять. Навчальний процес вирізняється гнучкістю та максимальною адаптованістю до вимог ринку праці, що дає змогу швидко пристосовувати програми до потреб підприємств. До цих вищих навчальних закладів можуть вступати особи, які закінчили 11 класів. Навчання триває 4 роки, і випускники отримують ступінь бакалавра (BS).

Для отримання диплому магістра (MBA) навчання продовжується ще 1-2 роки.

Університети – це вищі навчальні заклади, випускники яких, як правило, займаються науковою діяльністю. До них вступають особи, які закінчили 12 класів. Навчаючись у 12-му класі, учні одержують уже деякі знання з предмета, який вони будуть вивчати. Програми тут більш сталі, змінюються не так часто, як у hogeschool. Навчання триває 5 років, і випускники отримують ступінь докторанта.

Університети спеціалізуються на викладанні гуманітарних наук і на проведенні наукових досліджень. У країні наразі налічується 14 університетів. Велика частина студентів, що закінчили університет, працюють в різних структурах, що займаються науковими дослідженнями.

Навчання в університетах і інших вищих навчальних закладах ділиться на два періоди. Перший період триває 3 роки. Проходячи перший період, студенти складають іспит на бакалавра. Другий період дозволяє упродовж подальших 1-2 років навчання отримати магістра.

Типи освітніх програм: Regular Study Programmes; Undergraduate Certificate Programmes; Bachelors Programmes; Master Programmes; Advanced Master Programmes; Postgraduate Certificate Programmes; Doctorate (PHD) Programmes.

Система вищої освіти Нідерландів має особливості в порівнянні з іншими країнами. У країні відсутнє поняття престижних вищих навчальних закладів як, наприклад, в США або Великобританії. Дипломи всіх нідерландських університетів мають однакову цінність і визнаються іншими країнами. Тому вищі навчальні заклади добирають не за його популярністю, а за тією спеціальністю, яку студент бажає одержати. Керівники місцевих фірм і компаній під час прийому фахівця на роботу в першу чергу звертають увагу на якість диплома про вищу освіту, а не на те, в якому навчальному закладі він одержаний» [Див.: 1; 105-107].

В свою чергу в університетах Нідерландах можна помітити такі особливості підготовки бакалаврів з філософії. Так, зокрема, в Гентському університеті підготовка бакалаврів з філософії здійснюється в межах 180 ECTS. Програма бакалаврату з філософії має складатися з таких блоків:

I. основні: загальні дисципліни; логіка, теорія пізнання та наука; антропологія, етика та естетика; історія філософії та філософська текстологія; філософські вміння та методологія; дослідницький проект;

II. другорядні: антична цивілізація; соціально-політичні курси, курси з психології; правознавчі курси; природничі та точні науки, курси з глобалізації та культурної різноманітності, курси з релігієзнавства [Див.: 3].

В Амстердамському університеті бакалаврат з філософії триває також три роки. На першому році навчання студенти опановують курси з практичної і теоретичної філософії. В наступні роки навчання базові знання з філософських дисциплін, які були отримані до цього застосовуються в прикладних аспектах (текст, контекст та обговорення) [Див.: 14].

Специфікою підготовки бакалаврів з філософії у Гронінгенському університеті є те, що в межах 3 років студенти спочатку опановують за-

гальні філософські дисципліни, потім (на 2-ому році) вивчають курси, які дають більш ґрунтовні та професійні знання та вміння у філософській галузі, а наостанок дисципліни за вибором та бакалаврська робота в межах 4 спеціалізації: теоретичної філософії, етики, соціальної та політичної філософії або історії філософії [Див.: 9].

І нарешті в Люксембурзькому університеті навчання на бакалавраті («Бакалавр з європейських культур») включає в себе 6 семестрів (180 кредитів ECTS), останні два з яких організовані у співпраці з Університетом Поля Верлена у м. Метц (Франція). 2/3 курсів – це філософські дисципліни, решта загальноосвітні, міждисциплінарні та дослідницькі курси; 5 семестр навчання за бажанням може здійснюватися за кордоном [Див.: 10].

Особливості магістерських програм в країнах Бенілюксу

Що стосується підготовки магістрів, то можна зазначити про спільну міжнародну (бельгійсько-нідерландську) програму між Антверпенським університетом, Гентським університетом і Вільний університет Брюсселю. Програма на англійській мові пропонує високий рівень підготовки для студентів-відмінників, які прагнуть розвивати дослідницьку кар'єру в філософії.

Дослідницькі семінари, що становлять основу програм, охоплюють широке коло філософських областей. Є курси, присвячені соціально значущим темам (тобто більш прикладній філософії), але також існують дисципліни присвячені теоретичні та практичній філософії.

Випускники цієї магістерської програми, як зазначається на сайті одного з Університетів-партнерів, здатні розробити філософський дослідний проект і скласти заявку на його фінансування, яка може бути подана до місцевих, національних або міжнародних фінансових установ. Магістранти можуть в межах своєї спеціалізації формулювати оригінальні та інноваційні дослідні проблеми, засновані на належному міжнародному рівні в цій галузі. Вони навчаються академічному письму, що дозволяє їм виступати в якості авторів академічних статей [Див.: 13].

У Левенському університеті існують дві магістерські програми з філософії: класична та дослідницька. Порівняльну характеристику обох програм, на нашу думку, краще зобразити наочно у вигляді таблиці [Див.: 5]:

Тип програми	Класична	Дослідницька
Тривалість навчання (роки/кредити)	1 рік (60 ECTS)	2 роки (120 ECTS)
Дисципліни, які вивчаються	Широкий спектр поглиблених курсів з різних галузей філософського знання	Різного роду дослідницькі семінари, які можна умовно згрупувати на 8 груп: давня, середньовічна і ренесансна філософія; метафізика і сучасна філософія; естетика і філософія культури; феноменологія; континентальна філософія; політична філософія; етика; аналітична філософія
Форма навчання	очна/заочна	очна

У Гентському університеті, окрім спільної англомовної магістерської програми з філософії з Університетом Антверпену та Вільним університетом Брюсселю існують німецькомовні магістерські програми: філософія, прикладна етика, гендерна проблематика та культурна різноманітність [Див.: 2].

В свою чергу в Амстердамському університеті окрім англомовної магістратури з філософії є ряд програм на німецькій мові, а саме: класична філософська магістратура, дослідницька магістратура з філософії: аргументація, риторика, комунікація, філософія конкретної дисципліни (гуманітарні та природничі науки), теорія дискурсу та комунікації. Для висвітлення специфіки розглянемо деякі з них більш детально.

Магістерська програма з філософії складаються з курсів філософії (24 ECTS), кредитів факультативних курсів (12 ECTS), які можуть вільно вибиратися з області філософії або з іншої області, колоквиуму (6 ECTS) і магістерської роботи (18 ECTS). У колоквиумі студенти готуються до написання кваліфікованої наукової роботи. Це означає, що студенти отримують підтримку стосовно визначення теми і науковий керівника, і пишуть перший розділ своєї дисертації. Крім того, вони вивчають список літератури, наданий їх керівниками. Немає обов'язкових курсів, за винятком колоквиуму і магістерських тез. Магістранти можуть скласти свій навчальний план курсів виходячи з власних інтересів. Курси організовані в 4 підгрупи: філософська традиція в контексті (PTC), критична культурна теорія (CCT), філософія і громадські справи (PPA), логіка та філософія мови: свідомість, тіло та поведінка (LLP) [15].

Дослідницька програма з філософії орієнтована на дослідженні класичних текстів, опанування методологічних принципів та прийомів, а також теорію дискурсу та аргументації. В рамках магістерської програми студенти обирають курси за вибором (36 ECTS). Щонайменше 24 ECTS виділяється на підготовку магістерської роботи. Ці майстер-класи тематично організовані за чотирма напрямками спеціалізації: філософська традиція в контексті (PTC), критична культурна теорія (CCT), філософія та громадські справи (PPA) і логіка і мова (LLP) [16].

Натомість у Люксембурзькому університеті існує одна історико-філософська магістратура «Модерна та сучасна європейська філософія» (2 роки, 120 ECTS). Орієнтований на європейській філософії від Декарта до наших днів. Наскільки відомо, це єдина існуюча у світі магістерська програма, що має таку спеціалізацію з історії філософії. Останній семестр присвячений написанню магістерської роботи та відвідування колоквиуму з її написання (5 ECTS) [11].

Таким чином, проаналізувавши специфіку бакалаврату та магістратури з філософії у країнах Бенілюксу, можемо зробити висновок, що серед можливих аспектів модернізації вітчизняної філософської освіти має бути впровадження теоретичних і практичних магістерських програм, а також більша наповненість філософськими курсами навчання на бакалавраті.

Список літератури:

1. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.
2. Ghent University. Dutch master degrees / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.ugent.be/lw/en/education/dutchmasterdegrees>
3. Ghent University. Faculty of Arts and Philosophy. Bachelor of Arts in Philosophy / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.ugent.be/lw/en/education/bachelordegrees/ba-philosophy.htm>
4. KU Leuven. Bachelor of Philosophy (Leuven) / Електронний ресурс / Режим доступу: https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/e/CQ_50311099.htm#activetab=diploma_omschrijving
5. KU Leuven. Opleidingen per faculteit / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/n/index.htm#bl=1;9&f=-1,-1,-1,-1>
6. Teaching philosophy in Europe and North America – UNESCO, 2011. – 100 p.
7. The Education System in the Netherlands 2005 / <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/.../education...in...netherlands/eurydice-en.pdf>
8. The educational system of the Netherlands Ruud Luijkx and Manon de Heus / http://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/misc/iscd_97/luij08_the_educational_system_of_the_netherlands.pdf
9. The University of Groningen. Bachelor full-time. Philosophy, dutch students / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.rug.nl/bachelors/philosophy/programme>
10. The University of Luxembourg. Bachelor en cultures europeennes philosophie academique / Електронний ресурс / Режим доступу: http://www.uni.lu/formations/flshase/bachelor_en_cultures_europeennes_philosophie_academique
11. The University of Luxembourg. Master in Modern and Contemporary European Philosophy (academique) / Електронний ресурс / Режим доступу: http://www.uni.lu/formations/flshase/master_in_modern_and_contemporary_european_philosophy_academique
12. University of Antwerp. Bachelor of Philosophy / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.uantwerpen.be/en/education/education-and-training/ba-philosophy/study-programme/>
13. University of Antwerp. Research Master of Philosophy / Електронний ресурс / Режим доступу: <https://www.uantwerpen.be/en/education/education-and-training/research-master-philosophy/profile/>
14. Universiteit van Amsterdam. Bachelor. Wijsbegeerte / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.uva.nl/programmas/bachelors/wijsbegeerte/wijsbegeerte.html?origin=QM8V0IIEF2uFhPGbux%2F2g>
15. Universiteit van Amsterdam. Master's Philosophy / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.uva.nl/en/shared-content/subsites/graduate-school-of-humanities/en/masters/philosophy/philosophy.html?f=programmetype%3Amasters&origin=5BOaRAofTjCccATraJp2XA>
16. Universiteit van Amsterdam. Master's Philosophy (research) / Електронний ресурс / Режим доступу: <http://www.uva.nl/en/shared-content/subsites/graduate-school-of-humanities/en/research-masters/philosophy-research/philosophy-research-master.html?f=programmetype%3Aresearch-masters&origin=5BOaRAofTjCccATraJp2XA>

Туренко В.Э., Соболев Т.В., Ярмолицкая Н.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СПЕЦИФИКА ВЫСШЕГО ФИЛОСОФСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ БЕНИЛЮКСА: КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ

Аннотация

В статье подробно и комплексно исследованы особенности подготовки магистров и бакалавров по философии в Бельгии, Нидерландах и Люксембурге. Выявлено, что в странах Бенилюкса существуют как классические 3-летние программы бакалавриата, так и сокращенные (интенсивные), для тех, кто учится на других специальностях на данном образовательном уровне. Также освещено, что магистерская подготовка в государствах Бенилюкса бывает как классическая философская для широкого круга специалистов, так и исследовательская, направленная на преподавание и научную деятельность будущих специалистов. Доказано, что среди возможных аспектов модернизации отечественной философской образования должно быть внедрение теоретических и практических магистерских программ, а также большая наполненность философскими курсами обучения на бакалавриате.

Ключевые слова: высшее философское образование, Бельгия, Нидерланды, Люксембург, модернизация философского образования, бакалавриат, магистратура.

Turenko V.E., Sobol T.V., Yarmolitska N.V.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

SPECIFICS OF HIGHER PHILOSOPHICAL EDUCATION IN COUNTRIES OF BENELUX: COMPARATIVNESS ANALYS

Summary

The article examines in detail and comprehensively the features of the preparation of masters and bachelors in philosophy in Belgium, the Netherlands and Luxembourg. It has been revealed that in the Benelux countries there are both classical 3-year undergraduate programs, and reduced (intensive) programs for those who study in other specialties at this educational level. It is also highlighted that the master's preparation in the Benelux states is both a classical philosophical for a wide range of specialists, and a research one aimed at teaching and researching future specialists. It is proved that the philosophical education in this region is aimed primarily at ensuring that the graduate was able to use the tools, various innovative skills necessary for effective communication and information management. It is shown that among possible aspects of modernization of the domestic philosophical education there should be the introduction of theoretical and practical Master's programs, as well as a great deal of philosophical training courses at the undergraduate level.

Keywords: higher philosophical education, Belgium, Netherlands, Luxembourg, modernization of philosophical education, bachelor's degree, master's degree.